

Jarenlang heeft de Studiegroep Zaanse Postgeschiedenis de leden van de Posthoorn (en vele anderen) verblijd met stukjes uit het rijke postale verleden van de Zaanstreek. Het is een beetje stil rond die studiegroep, maar postgeschiedenis is er nog genoeg. Daarom wil ik proberen hun draad weer op te pakken met verhaaltjes over een aantal Zaanse poststukken uit mijn verzameling. Als u in uw eigen collectie iets bijzonders aantreft waar wel een verhaal over te vertellen is: schroom niet.

Zaanse stukken –

afl. 2

Stijfsel, maïzena en lammetjespap

Over de hierbij afgebeelde brief is misschien wel een roman te schrijven, maar dat zal ik u besparen. Laten we beginnen met de afzender: de firma Honig/ De Bijenkorf.

De voedselindustrie in de Zaanstreek kent vele varianten, de productie van stijfsel is er een van. Stijfsel maak je van tarwemeel of maïs en werd vroeger in het huishouden vooral gebruikt voor het stijven van linnengoed.

In 1867 kocht Klaas Honig de stijfselabriek De Troffel in Koog aan de Zaan, om hem kort daarna aan zijn zoon Meindert Klaaszoon cadeau te doen. In 1895 werd gekozen voor een nieuwe naam, De Bijenkorf, en een nieuwe koers. Naast stijfsel, maïsolie en veekoeken legde Honig zich toe op het fabriceren van maïzena en pudding. Vooral met de toepassing van maïzena als kindervoedsel (lammetjespap) en met zijn puddingen heeft Honig naam gemaakt. Zijn product werd aangeprezen als 'fijn van smaak, voedzaam en toch licht verteerbaar'. In later jaren werd het assortiment uitgebreid met producten als custardpoeder, vermicelli, macaroni, zelfrijzend bakmeel, soepen en rijst.

En dan nu de brief. Hij ziet er een beetje verfrommeld uit, maar dat is te verklaren. De brief werd tijdens de Eerste Wereldoorlog op 10 november 1916 verstuurd van Koog aan de Zaan naar Engeland. Hij is gefrankeerd met een Bontkraag zegel van 12½ cent. Hij heeft zijn bestemming nooit bereikt. De Duitsers blokkeerden de Nederlandse kust, schoten op alles wat er verdacht uitzag en hielden ook de mailboot aan waarmee deze brief naar Engeland vervoerd werd, de Koningin Emma van de Stoomboot Maatschappij Zeeland. Alle post werd in beslag genomen en in Duitsland (Berlijn) onderzocht. Nadat de brief geïnspecteerd was, werd hij gesloten met een strook 'Militärsicherheits unter Kriegsrecht geöffnet'. Daarna verdween hij drie jaar in een Duitse kast, om er na de oorlog weer uit te komen. In 1919 ging de in beslag genomen post retour afzender (zie stempel voorzijde) met een verduidelijkend stempel met letters die afkomstig lijken te zijn uit de stempeldoos waar mijn dochters vroeger mee speelden: AANGEHOUDEN DOOR DUITSCHLAND 1916/1917. Op de achterzijde van de brief plaatste het postkantoor van Krommenie nog een aankomststempel: 5 II 19. Vervelende gebeurtenissen leveren voor filatelisten de mooiste zegels, poststukken en stempels op.

John Dehé

Rare vondst

Verleden jaar kocht ik op de clubveiling van de Posthoorn in Krommenie een doos met allerlei ongeregeld spul, waar verder niemand belangstelling voor had. Ik eigenlijk ook niet, maar u kent me, ik wilde de veilingmeester een beetje helpen en toen niemand meebood, hing ik voor een hele euro.

Op een regenachtige zomermiddag besloot ik de die doos eens door te spitten en inderdaad, het was drie keer niks, tot ik opeens op een merkwaardig zegel stuitte:

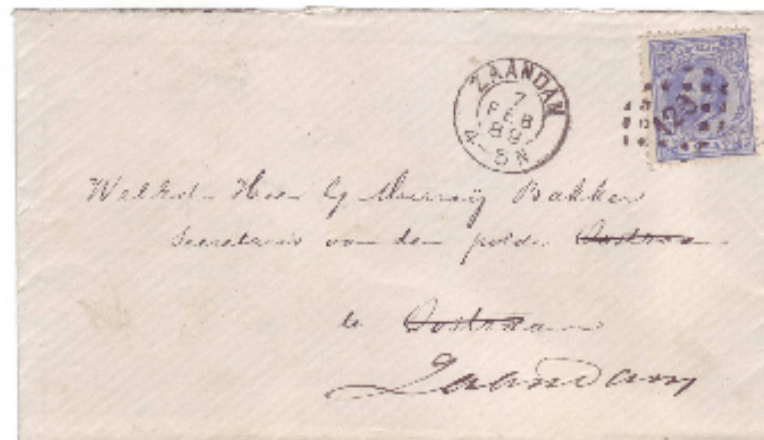
Een Amerikaans zegel uit de jaren tachtig van de negentiende eeuw, kan zo in een stuiverboek, maar dat stempel ziet er heel erg on-amerikaans uit: het is een Nederlands puntstempel, nummer 128. En daarmee werd dit zegeltje opeens een bijzondere aanvulling in mijn collectie Zaanstreek-Waterland, want 128 is het nummer van Zaandam.

De puntstempels (ook wel nummerstempels) werden in ons land op 1 april 1869 geïntroduceerd om postzegels te 'vernietigen'. Ernaast werd een plaats-datumstempel afgedrukt dat informatie gaf over de plaats vanwaar de brief verstuurd was en het tijdstip waarop dat gebeurde. Zie de brief op de volgende bladzijde.

De Ptt'ers van vroeger waren gek op stempelen en waarschijnlijk was de Amerikaanse postzegel onafgestempeld op de brief in

Zaandam terecht gekomen en vond de beambte, dat hij dit niet mocht laten gebeuren. Met een stevige afdruk van zijn stempel maakte hij het verzuim van zijn Amerikaanse collega's goed en zorgde hij voor een waarschijnlijk unieke combinatie van zegel en stempel. In ieder geval goed genoeg voor een stukje in de Hoornblazer, meer dan 100 jaar later.

John Dehé

Puntstempels 128 (Zaandam) en 125 (Wormerveer)